

Puutarhataiteen ja arkkitehtuurin puut

Puun muodon hallitsemisen funktiot ja menetelmät puutarhataiteessa

- Kulttuurihistoriallinen katsaus muodon hallintaan rakennetussa ympäristössä – kujanteista lehtimajoihin
- Muotoleikkauksien periaatteista ja menetelmistä

Aika: 1.6.2010 Paikka: Helsinki (paikka ilmoitetaan myöhemmin)

Alustava seminaariohjelma, ohjelma tarkentuu maaliskuun aikana:

9.00	Seminaarin avaus, arkkitehti Mona Schalin Puutarhataiteen seura ry
9.15	Johdatus seminaariaiheeseen, Gretel Hemgård
9.30	Puiden muodon hallintaa Suomen puutarhataiteessa, Maunu Häyrynen
10.00	Keskustelua, kahvitauko
10.30-11.15	Muotoon leikkaamisen perinne Ruotsissa, puutarhataide, funktio, leikkaamisen periaatteita / maisema-arkkitehti NN Keskustelua ja lounas
13.00- 13.30	Mahdollisesti : Japanilaisen puutarhataiteen vuosisatojen leikkausperinne, Kazuo Makioka
13.30-14.00	Puukujanteiden muodoista ja mitoista, Camilla Rosengren Keskustelua ja kahvi
15.00- 16.30	Puistokävely, esimerkiksi Tähtitornin vuoren Kopernikuksentiellä tai Vanhan kirkon puistossa

Osallistumismaksu noin 90€ (sis. kahvit) Ilmoittautuminen. Puutarhataiteen seuran sihteerille 10.5.2010 mennessä reeta.pellinen@tkk.fi

PUUTARHATAITEEN SEURA RY
SAMFUNDET FÖR
TRÄDGÅRDSKONST RF
PL 941, 00101 HELSINKI
www.gardenartsociety.fi/
tili: Sampo 800017-70546167

Mona Schalin
puheenjohtaja
040 - 532 9558
mona.schalin@welho.com

Gretel Hemgård
040 - 572 7880
gretel.hemgard@hemgard.fi

Maunu Häyrynen
040 - 532 9639
mauhay@utu.fi

Päivi Islander
050 - 356 7307
paivi.islander@hel.fi

Irma Lounatvuori
050 - 4145565
irma.lounatvuori@kolumbus.fi

Outi Haavisto
040 - 7206861
outipellinen@gmail.com

Pertti Pyhtilä
040 5838910
pyhtila@iki.fi

Hiroko Kivirinta
0400 - 385423
hiroko.kivirinta@gmail.com

Hanna Sorsa
050 - 3382320
hanna.sorsa@gmail.com

Reeta Pellinen
sihteeri
040 - 835 1885
reeta.pellinen@tkk.fi

Minna Raassina
taloudenhoitaja
041 - 536 6890
minna.piiapanen@arkyl.com

Turun paikallisosaston
yhteyshenkilö:
Marja-Leena Niitemaa
040 - 521 0327
marleni@tkukoulu.fi

JÄSENTIEDOTE 1 / 2010

Hyvät puutarhataiteen seuran jäsenet

Kevät koittaa ja seuran kevätkokous on tulossa. Meillä on ilo kutsua seuran jäseniä ja muita kiinnostuneita seuraamaan hallituksen uuden jäsenen, Hanna Sorsan esitystä. Suomen kulttuurirahaston myöntämän apurahan turvin Hanna on syksystä lähtien syventynyt Maj-Lis Rosenbröijerin laajaan arkistoon. Ensin aineistoa luetteloidaan ja järjestetään. Sen jälkeen se avaa kiinnostavia mahdollisuuksia Suomen modernin maisema-arkkitehtuurin tutkimukselle, sekä yksittäisten puutarhakohteiden että laajojen kokonaisuuksien tai ilmiöiden osalta.

Seura osallistuu Suomen kotiseutuliiton johdolla toteutettavaan Kulttuuriympäristön kampanjavuoteen edistämällä puisto- ja puutarhaperinnön tuntemusta.

Kuluvan vuoden aikana seura järjestää ainakin kaksi kotimaan opintoretkeä, joista toinen Tampereelle, toinen Maj-Lis Rosenbröijerin suunnittelemiin kohteisiin. Seuran nettisivuja päivitetään ja kehitetään. Jatketaan keskeneräisten, puistooperinnön vaalimista ja 1900-luvun maisema-arkkitehtuuria käsittelevien julkaisujen saattamista painokelpoiseen asuun.

Puuseminaari tulossa
Alkukesällä järjestetään asiantuntijaseminaari 'Puutarhataiteen ja arkkitehtuurin puut'.

Sitä odoteltaessa voidaan luvunkinä mainita puukujanteita käsittelevä, Euroopan neuvoston julkaisema ROAD INFRASTRUCTURES: TREE AVENUES IN THE LANDSCAPE, tekijä Chantal PRADINES.
http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/heritage/landscape/ReunionConf/5eConference/CEP-CDPATEP-2009-15-TreeAvenues_en.pdf

Tervetuloa kevätkokoukseen!
Mona Schalin, pj

KOKOUSHUTSU

Puutarhataiteen seuran kevätkokous pidetään keskiviikkona 31.3.2010 klo 17.30 Rakennustaiteen museolla, Kasarmikatu 24, 00130 Helsinki.

Kokouksen jälkeen Hanna Sorsa kertoo työskentelystään Rakennustaiteen museon Maj-Lis Rosenbröijerin piirustusarkiston parissa.

Kokouksen esityslista:

1. Kokouksen avaus
2. Laillisuus ja päätösvaltaisuus
3. Kokouksen puheenjohtajan ja sihteerin sekä pöytäkirjantarkastajien ja ääntenlaskijoiden valinta
4. Vuoden 2009 toiminta- ja tilikertomuksen sekä tilintarkastajien lausunnon tarkistaminen sekä tili- ja vastuuvapauden myöntäminen hallitukselle
5. Kokouksen päättäminen

Lisätietoja:

Mona Schalin,
p. 040 - 532 9558, mona.schalin@welho.com
Reeta Pellinen,
p. 040 - 835 1885, reeta.pellinen@tkk.fi

JAPANI 5.-7.11.2009

Puutarhataiteen seura järjesti matkan Japaniin marraskuussa 2009. Matkan pääkohteina olivat Kioton, Naran ja Kanazawan historialliset puutarhat. Maisema-arkkitehti Hiroko Kivirinta, syntyperäinen japanilainen, oli valinnut kohteet sekä toimi matkan johtajana ja oppaana.

Japanissa on kaksi tärkeää puutarhavuodenaikaa: keväällä kirsikankukkien aika ja marraskuussa ruska-aika. Ruska oli hyvässä alussa matkan aikana.

Vierailimme kaikkiaan noin 20 puutarhassa Kiotossa, Narassa, Ujissa, Ikagurassa ja Kanazawassa. Tokiossa kohteina olivat kasvitieteellinen puutarha ja Ueno-puisto. Seuraavassa on kuvaus kahdesta keisarillisesta puutarhasta, kahdesta zen-puutarhasta sekä Isuien-puutarhasta, jonka pääpuutarhuri on mestari Kazuo Makioka. Lopussa on lueteltu muita kohteita. Matkaohjelman, -kokemusten ja puutarhojen esitteiden lisäksi lähteinä on kaksi teosta: ”Tradition of Japanese Garden”, 1962 ja ”Japanese Gardens”, Gunther Nitschke 1993. Nimien kirjoitustapa vaihtelee: Shugaku-in/Shugakuin,

Keisarillinen huvila **SHUGAKUIN** Kiotossa rakennettiin vuosina 1655-1659 eläkkeelle vetäytyneen keisari Gominzunon käskystä. Puutarhan pinta-ala on yli 54 ha, Se sijoittuu Higashijama-vuoren alarinteille, josta on laajat näkymät Hiei-vuorelle sekä vielä kauemmaksi vuoristoon. Puutarhanäkymien taustat vaihtelevat laajoista vuoristonäkymistä lähellä oleviin rinteisiin. Näin on syntynyt vaihtelevia puutarhatiloja: intiimi suljettu tila, jossa ollaan aivan kiinni vuoren rinteessä, metsäaukio, jonka keskellä kasvaa valtavan laaja matala mänty, avoin tasanne korkealla rinteessä, josta avautuu laaja panoraamamaisema, rinteitä kiipeilevät polut, joiden vierellä solisee puro, peltoaukean keskellä vuorta kohti kulkeva tie, jota rajaavat tuuheiden, matalien, pilvimäisten mäntyjen rivit.

Shugakuin on kuuluisa tästä taitavasta ja monikerroksisesta tavasta käyttää tekniikkaa nimeltä ”shakkei” eli ”lainattu maisema”, missä puutarhan osaksi otetaan valittuja kohtia ympäröivästä maisemasta avaamalla ja sulkemalla näkymiä.

Puutarha muodostuu kolmesta eri korkeuksille sijoituvasta erillisestä puutarhasta. Alimman ja ylimmän välinen korkeusero on 40 m. Ylimmässä osassa on laaja lampi, joka

on muodostettu patoamalla vuoristovirta. Lammessa on kaksi saarta, joihin johtaa sillat. Lammen toisessa päässä, korkeimmalla kohdalla on Rinuntei-niminen paviljonki. Nimi merkitsee ”paviljonki pilvien lähellä”. Sinne kiivettäessä leikatut pensaat sulkevat näkymän. Vasta huipulla maisema avautuu koko laajuudessaan, lampineen, saarineen, kaukaisine vuorineen ja metsineen, jotka marraskuussa hehkuivat keltaisen, oranssin ja punaisen eri sävyissä: Shugakuin on myös kuuluisa ruskapuutarha.

Keisarillisen **KATSURA**-huvilan Kiotossa rakensivat prinssi Hachijo no MiyaToshihito ja hänen poikansa useassa vaiheessa vuosina 1616-1660. Tarinoiden mukaan Toshihito todella suunnitteli ja oli itse rakentamassa aluetta. Hän oli lahjakas ja sivistynyt ylimys, joka hallitsi paitsi taistelulajit ja sotataidot, myös kirjallisuuden, musiikin, maalaustaitteen ja puutarharakentamisen. ”Genjin tarina”, hoviruouva Shikibu Murasakin 1000-luvulla kirjoittama romaani kuvaa tällaista henkilöä. Päähenkilö Genjin esikuvana väitetään olleen Fujiwara-suvun prinssi Michinaga; Katsura-huvilan kiinteistö oli ollut Fujiwara-suvun omistuksessa.

Keisarillinen huvila sijaitsee Katsura-joen varrella. Aikoinaan sinne saavuttiin veneellä, nykyisin joesta lähinnä johdetaan vettä puutarhaan. Puutarhan pinta-ala on 6,9 ha. Sen keskellä on lampi, jonka rantaviiva on hyvin vaihteleva. Lammessa on viisi erikokoista rakennettua saarta. Lammen yli johtaa siltoja, puisia, kivisiä sekä maalla peitetyjä siltoja. Lampea kiertää polku, joka johdattaa kulkijaa välillä lammen rantaan, välillä etäämmäksi, jolloin lampi peittyy kokonaan näkyvistä paljastuen sitten taas yllättäen laajana näkymänä. Polkujen kiveyksessä on käytetty kolmea tyyliä: ”shin” eli muodollinen, ”gyo” eli puolimuodollinen ja ”so” eli vapaamuotoinen kiveys. Paikoitellen on pelkkiä tarkkaan aseteltuja askelkiviä.

Puutarha on edustava esimerkki Sukiya-tyylistä. Sukiya merkitsee ”hienostuneen tyylin rakennus”. Katsura-huvilapuutarha on hienostunut, ehjä ja viimeistelty kokonaisuus. Sen jokainen yksityiskohta kuvastaa samaa sofistikoitua makua. Rakenteellisesti Sukiya -tyylille on tyypillistä rakennuksen vapaamuotoinen pohjakaava. Rakennuksia ja kaikkia merkittäviä kohteita, kuten portteja lähestytään diagonaalisti. Ollaanpa sitten sisällä tai ulkona, koko ajan ollaan ihmisen tekemässä ympäristössä, jossa suorakulmaiset rakenteet ja vapaamuotoiset luonnon muodot puonoutuvat toisiinsa. Japanilainen termi on ”ganko”, ”malli miten villihanhet lentävät”. Kuutamolla on tärkeä merkitys

puutarhassa. Katsura-huvilan yksi paviljonki on nimeltään Gepparo, ”kuu-aalto-paviljonki”. Se on sijoitettu niin, että sieltä voidaan katsella kuuta ja kuun heijastusta lammessa. Vanhimmassa osassa, nimeltään Koshoin, on erillinen kuuterassi.

Kivi- ja hiekkapuutarha **RYOAN-JI** lienee kuuluisin zen-puutarha. Se on osa isompaa temppelepuutarhaa. Ajoituksesta ollaan erimielisiä, mutta yleisesti on hyväksytty, että tämä ”kare-sansui” puutarha on rakennettu 1488. Sen rakentajasta ollaan myös erimielisiä. Historiallisten dokumenttien perusteella tiedetään, että sitä on aikojen kuluessa hiukan muuteltu.

”Kare-sansui” on ”kuiva maisemapuutarha”, jonka pääosassa ovat hiekka ja kivet. Ryoan-ji on äärimmäinen esimerkki: siinä on vain hiekkaa ja kiviä. Puutarhan muodostaa 15 kiveä 9x23 metrin kokoisella hiekkakentällä, jota ympäröi kolmelta suunnalta savesta rakennettu muuri. Neljännellä sivulla on zen-temppelin apotin tiloja (Hojo), jonka katetulta verannalta puutarha on tarkoitettu katseltavaksi. Kivien ympärillä on vähän sammalta – se on ainoa kasvillisuus tässä puutarhassa.

Kivet on ryhmitelty seitsemän, viiden ja kolmen kiven ryhmiiksi. On esitetty lukuisia tulkintoja siitä, miksi kivet ovat juuri sillä tavalla ja mitä ne symboloivat. On myös esitetty että ne eivät symboloi mitään. Ne ”ei-symboloivat”.

ISUIEN–puutarha Narassa edustaa Meiji-kautta (1868-1912). Aluen pinta-ala on 1,4 ha. Se jakautuu kahteen erikokoiseen ja eriluonteiseen osaan. Alemmassa, läntisessä osassa on pyöreä lampi, jossa on kilpikonna- ja kurkisääri paviljongin edessä. Alapuutarha on aikanaan ollut osa temppelealuetta, joka 1670-luvulla muutettiin puutarhaksi. Puutarhan eri osien välissä on pieni teepuutarha teehuoneineen sekä itään avautuva puutarhapaviljonki nimeltään Hyoshin-tei.

Ylempi, itäinen osa liitettiin puutarhaan 1890, Se on erittäin edustava ”Shakkei” puutarha. ”Lainattuna näkymänä” on Naran kolme tärkeää vuorta Wakakusa, Kasuga ja Mikasa sekä Suuren Buddha-temppelin Eteläportti.

Paviljongista katsoen etualalla on kiinalais-japanilaisen vettä tarkoittavan kirjoitusmerkin muotoinen lampi, jossa on pieni saari. Lammen takana on keinotekoisia kukkuloita, joiden välissä virtaa puro. Tausta muuttuu vähitellen metsäksi, joka sulautuu ”lainattuun” luontoon.

Isuienin pääpuutarhuri on mestari Katsuo Makioka, joka on rakentanut mm.Viikin japanilaisen puutarhan sekä Espooseen Röyläntien varteen yksityispihalle kivipuutarhan. Hän näytti, miten puita ja sammalta hoidetaan. Työkaluja oli vähän, ja ne olivat yksinkertaisia, kestäviä ja tarkoituksenmukaisia. Keskusteltaessa tuli ilmi mm., että Japanin tärkeimpien puutarhojen merkittävimpien puiden seuraajia on kasvamassa sitä hetkeä varten, jolloin alkuperäinen puu on pakko uusia.

Muita kohteita:

DAISEN-IN, Zen-temppelin puutarha, 1513
KIYOMIZU-DERA, buddhalainen temppele, 1633
MANSHUIN MONZEKI, zen-tempele Edo-kauden alusta
JISHO-JI eli HOPEINEN TEMPELE, GINKAKUJI, 1465
shoin-tyyliä
MURINAN, valtiomiehen yksityispuutarha, 1898
ROKUON-JI TEMPELE, päärakennus KINKAKU eli KULTAINEN PAVILJONKI, Yoshimizu Ashikaga 1394
KOTO-IN, zen-tempele, 1601
TOFUKU-JI TEMPELE, alatempelele puutarhoineen
BYODOIN, Fujiwara Michinagan maalaishuvila, 1052
HORYUJI TEMPELELALUE
KENROKU-EN, Kanazawa

teksti ja kuva: Anna-Maija Ala-Härkönen

Isuien-puutarhan itäinen osa.

